

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

УДК 338.2:347.7

КОМПЛАСНС-РИЗИКИ У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Д.А. ОПЕНЬКО

магістр права, начальник управління внутрішнього контролю Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій», м. Київ

В.О. ПЕТРЕНКО

доктор технічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри інтелектуальної власності та управління проектами Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

М.О. ЧЕРКАШИН

магістрант кафедри інтелектуальної власності та управління проектами Українського державного університету науки і технологій, м. Дніпро

COMPLIANCE RISKS IN THE FIELD INTELLECTUAL PROPERTY

Д.А. OPENKO

Master of Laws, Head of the Internal Control Department of the State Organization "Ukrainian National Office of Intellectual Property and Innovations", Kyiv

V.O.PETRENKO

Doctor of Technical Sciences, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Academician of the Academy of Sciences of the Higher School of Ukraine, Head of the Department of Intellectual Property and Project Management of the Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5017-1674>

M.O. CHERKASHYN

Master's student of the Department of Intellectual Property and Project Management Ukrainian State University of Science and Technology, Dnipro

Анотація: В статті розглянуті питання комплаєнс –ризиків у сфері інтелектуальної власності. Наголошено, що комплаєнс у сфері інтелектуальної

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

власності включає в себе дотримання всіх законодавчих вимог, правил та норм, що стосуються охорони та захисту інтелектуальної власності, патентів, авторських прав тощо. Відзначено, що компанії повинні розробляти та впроваджувати власні політики та процедури щодо захисту інновацій та власних розробок, щоб запобігти їхньому незаконному використанню або копіюванню. Керівництво компанії повинно встановити механізми контролю та внутрішнього аудиту для виявлення порушень та комплаєнс-ризиків, їх оцінки та механізмів управління ризиками. Приведені стандарти ISO, які допоможуть комплаєнс-підрозділам компаній організувати роботу по управлінню комплаєнс-ризиками з метою їх мінімізації.

Ключові слова: *інтелектуальна власність, комплаєнс, стандарти ISO, комплаєнс-ризиків, оцінка ризиків, кіберкрадіжка, кодекс корпоративної етики, кодекс ділової етики, комплаєнс-підрозділ*

Abstract: *The article deals with issues of compliance - risks in the field of intellectual property. It was emphasized that compliance in the field of intellectual property includes compliance with all legal requirements, rules and norms related to the protection and protection of intellectual property, patents, copyrights, etc. It was noted that companies should develop and implement their own policies and procedures for the protection of innovations and proprietary developments to prevent their illegal use or copying. The company's management must establish control and internal audit mechanisms to identify violations and compliance risks, their assessment and risk management mechanisms. The ISO standards are given, which will help the compliance departments of companies to organize work on managing compliance risks with the aim of minimizing them.*

Keywords: *intellectual property, compliance, ISO standards, compliance-risks, risk assessment, cyber theft, code of corporate ethics, code of business ethics, compliance department*

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

Зростання рівня невизначеності та нестабільності бізнес-середовища, поглиблення глобалізаційних процесів, інтеграція фінансових систем привели до широкого впровадження комплаєнсу в світі і розповсюдження такої практики управління і в Україні.

Термін «Комплаєнс» походить (від англ. compliance-відповідність, виконання вимог, правил). Комплаєнс - це дотримання законодавства України та міжнародних законодавчих актів; стандартів, нормативних документів, в тому числі галузевих; внутрішніх корпоративних документів (Кодекс корпоративної етики, Кодекс ділової етики, Положення про комплаєнс).

Комплаєнс-ризик це імовірність виникнення збитків, санкцій, втрати репутації, інших втрат.

В 2014 році був введений в дію стандарт ISO 19600:2014«Compliancemanagementsystems» (CMS), який використовувався в якості керівництва. В 2021 році на зміну цьому стандарту ввели в дію новий стандарт ISO 37301:2021. «Система управління відповідністю. Вимоги з керівництвом по застосуванню».

На думку Володимира Науменка новий стандарт ISO 37301:2021 це «...комплексне керівництво і сертифікація комплаєнс культури та методології. Стандарт покликаний служити керівництвом (і сертифікатом) для моніторингу ризиків управління, сприяти боротьбі з шахрайством, розділяти ролі й зони відповідальності. Стандарт 37301: 2021 починається з визначення потреб організацій. Новий ISO може стати для компанії відправною точкою на шляху до відповідності необхідним вимогам». [1]

В дослідженнях Т.О. Кобелевої відмічається «...що наявність в структурі підприємства комплаєнс-підрозділів дозволяє виявити такі негативні явища, як корупція, шахрайство, відмивання грошей, порушення правил корпоративної етики, а також потенційні та реальні комплаєнс-ризиків на підприємстві». [2, с. 50]

Комплаєнс у сфері інтелектуальної власності включає в себе дотримання всіх законодавчих вимог, правил та норм, що стосуються охорони та захисту інтелектуальної власності, патентів, авторських прав тощо. Крім того, компанії повинні розробляти та впроваджувати власні політики та процедури щодо захисту інновацій та власних розробок, щоб запобігти їхньому незаконному використанню або копіюванню. Відповідальність за відповідність комплаєнсу у сфері інтелектуальної власності лежить на керівництві компанії, яке повинно забезпечити відповідну освіту та навчання працівників, а також встановити механізми контролю та внутрішнього аудиту для виявлення порушень. Господарюючі суб'єкти стикаються у своїй діяльності з ризиками, які є невід'ємною частиною бізнесу.

У дослідженні науковців Перерви П.Г., Шаульської Л.В. та Кобелевої Т.О. розглянуто теоретико-методичні питання моніторингу підприємницьких ризиків. Науковці зазначили, що «...використання алгоритму моніторингу підприємницьких ризиків в бізнес-структурах дозволяє досягнути наступних цілей:

- інтегрувати процеси стратегічного і оперативного управління підприємницькими ризиками;
- зробити їх доступними та об'єктивними, на практиці започаткувати роботу механізму зворотних зв'язків в системі управління підприємницькими ризиками;
- суттєво підвищивши якість управління бізнес-структурою в цілому за рахунок зменшення негативного впливу підприємницьких ризиків на результати виробничо-комерційної діяльності підприємства».[3, с. 41]

У сфері охорони та захисту прав інтелектуальної власності можна відзначити наступні ризики: порушення прав інтелектуальної власності третіми особами; використання позначень які можуть ввести в оману щодо послуги, товару чи виробника або продавця; визнання недійсними свідоцтв на знаки для товарів і послуг; відсутність патентоздатності винаходу; визначення початку

перебігу строку позовної давності у справах про визнання недійсними свідоцтв України на знаки для товарів і послуг та інші.

Як зазначають науковці Кобелева Т.О., Витвицька О.Д., Перерва П.Г. та Ковальчук С.В. «...Стратегічними завданнями інтелектуальної власності є:

- захист від конкуренції: наявність патенту забезпечує підприємству монопольне становище на своєму цільовому ринку на протязі достатньо довгого періоду часу (до 20 років);

- додатковий захист: деякі патенти авторами розробляються не з метою прямої комерціалізації. Додаткові патентні групи (зона технологічної однорідності), які сформовані навколо ключового патенту, мають вищий ступінь правової охорони та правового захисту;

- уникнення комерційних (ринкових) суперечок: підприємства мають можливість комерціалізувати свої інтелектуально-інноваційні технології на протязі тривалого терміну без наявних загроз зловживання його правами інтелектуальної власності конкурентами;

- основи для комерційних союзів: знайти ділових партнерів по даній бізнес-діяльності значно легше, коли підприємство має в своєму розпорядженні конкурентоспроможний патентний портфель». [4, с. 55-56]

Комплаєнс-підрозділ компанії спрямований, в першу чергу, на виявлення ризиків, які здатні привести до втрат. Він з'ясовує причини, які призвели до виникнення ризиків, проводить аналіз ризиків, оцінює рівень комплаєнс-ризиків, виявляє корупційні складові в діяльності працівників компанії, використання чи розкриття конфіденційної інформації, виявляє факти конфлікту інтересів та шукає шляхи подолання ризиків та управління ризиками.

Комплаєнс-підрозділ оцінює кібер-ризик порушення прав інтелектуальної власності, так як кіберкрадіжка приводить до втрати інтелектуальної власності. Існують ризики у сфері захисту персональних даних, ризики судової практики. Тому потрібно проводити внутрішні розслідування

службових злочинів. Цим забезпечується вчасна оцінка та зниження потенційних ризиків.

Для виконання своїх функцій комплаєнс-підрозділ компанії розробляє і впроваджує в компанії Кодекс корпоративної етики, Кодекс ділової етики, Положення про «Комплаєнс-підрозділ». В нагоді стануть: стандарт ISO 37301-стандарт ISO 31000:2018 «Менеджмент ризиків. Принципи та настанови»; ІЕС 31010:2019 «Ризик-менеджмент. Методи оцінки ризику»; ISO 19011:2018 «Настанови щодо проведення аудитів систем управління» - проведення внутрішніх аудитів, які можуть допомогти комплаєнс-підрозділам компаній організувати роботу по управлінню комплаєнс-ризиками з метою їх мінімізації.

Висновки. Проаналізовано та визначено, що комплаєнс у сфері інтелектуальної власності включає в себе дотримання всіх законодавчих вимог, правил та норм, що стосуються охорони та захисту інтелектуальної власності, патентів, авторських прав тощо. Вказано, що компанії повинні розробляти та впроваджувати власні політики та процедури щодо захисту інновацій та власних розробок, щоб запобігти їхньому незаконному використанню або копіюванню. Відповідальність за дотримання норм комплаєнсу у сфері інтелектуальної власності лежить на керівництві компанії, яке повинно забезпечити відповідну освіту та навчання працівників, а також встановити механізми контролю та внутрішнього аудиту для виявлення порушень та комплаєнс-ризиків, їх оцінки та механізмів управління ними. Наведені стандарти ISO, які можуть допомогти комплаєнс-підрозділам компаній організувати роботу по управлінню комплаєнс-ризиками з метою їх мінімізації.

Література

1. Володимир Науменко. Вітаємо ISO 37301:2021. 23 квітня 2021 р.
URL:<https://ethicontrol.com/uk/blog/welcome-iso-37301-2021-uk> (30.03.2024)
2. Кобєлева Т.О. Розробка рекомендацій по формуванню інтегрального показника комплаєнс-безпеки промислового підприємства.

Створення, охорона, захист і комерціалізація об'єктів права інтелектуальної власності:
матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої Міжнародному дню інтелектуальної власності.
(м. Київ, 26 квітня 2024 р.): ел. збірник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024

Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. Харків: НТУ «ХПІ». 2018. № 48(1324).С. 46-52.

3. Перерва П.Г., Шаульська Л.В., Кобелева Т.О. Формування та використання системи моніторингу підприємницьких ризиків як запорука сталого розвитку бізнес-структур. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1(49). С. 34-44.

4. Кобелева Т.О., Витвицька О.Д., Перерва П.Г., Ковальчук С.В. Стратегічне управління розвитком підприємства на засадах інтелектуальної власності. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Економічні науки: зб. наук. пр. Харків:НТУ «ХПІ». 2022. № 1. С. 52-57.*